

МАТЕРІАЛИ ДРУКУЮТЬСЯ
УКРАЇНСЬКОЮ, РОСІЙСЬКОЮ,
ПОЛЬСЬКОЮ ТА АНГЛІЙСЬКОЮ МОВАМИ

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

*Міжнародної
науково-практичної конференції
молодих вчених,
курсантів і студентів*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Львів – 2014

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

канд. техн. наук	Рак Т.Є. – головний редактор
канд. техн. наук	Половко А.П. – заступник головного редактора
д-р техн. наук	Гащук П.М.
д-р техн. наук	Грицюк Ю.І.
д-р техн. наук	Гудим В.І.
д-р техн. наук	Гуліда Е.М.
д-р психол. наук	Кривописина О.А.
д-р с.-г. наук	Кузик А.Д.
д-р техн. наук	Рак Ю.П.
д-р техн. наук	Семерак М.М.
д-р фіз.-мат. наук	Стародуб Ю.П.
д-р фіз.-мат. наук	Тацій Р.М.
канд. техн. наук	Башинський О.І.
канд. геолог. наук	Карабин В.В.
канд. техн. наук	Кирилів Я.Б.
канд. фіз.-мат. наук	Меньшикова О.В.
канд. хім. наук	Мірус О.Л.
канд. техн. наук	Пархоменко Р.В.
канд. техн. наук	Рудик Ю.І.
канд. техн. наук	Шелюх Ю.Є.

Ще одною важливою складовою творчої особистості є творча уява вона виражається у незвичному комбінуванні елементів реальної дійсності й отриманні нових співставлень, які не зустрічаються в дійсності. Уява як психічний процес являє собою діяльність свідомості і виражається в створенні нових образів на матеріалі минулих сприймань.

З метою виявлення рівня розвитку структурних компонентів творчої особистості студентів було проведено констатувальне експериментальне дослідження. До вибірки увійшло 30 респондентів (майбутніх практичних психологів) у віці 17-19 років. За результатами проведеного експерименту отримані наступні дані. За методикою на визначення рівня креативності Джонса було виявлено, що у респондентів групи А-1 високий рівень креативності переважає у – 43,3%, середній рівень у – 30%, а низький у – 26,7%. За результати методики на визначення рівня творчого мислення Є.Є.Тунік у респондентів групи А-1 було виявлено, що рівень творчого мислення, а саме допитливість переважає у – 13%, уява у – 46%, складність у – 13% і схильність до ризику у – 26%. За результатами методики на визначення рівня емпатійних здібностей Бойко В.В. було виявлено, що у респондентів групи А-1 рівень розвитку емпатії за емоційним каналом переважає у – 6,6%, за інтуїтивним каналом емпатії у – 20%, за раціональним каналом у – 13,3%, установки сприяючі емпатії у – 13,3%, проникаюча здатність до емпатії у – 18,5%, ідентифікація в емпатії у – 6,6%.

Література:

1. Богоявленська Д. Б. Інтелектуальна активність як проблема творчості. Ростов-на-Дону: РГУ, 1983. – 123 с.
2. Гилфорд Дж. три сторони інтелекта //Психология мышления /Под ред. А.М.Матюшкина. – М.: Прогресс, 1965. – С.433-456.
3. Моляко В.А. Психология творческой деятельности. – К.: Знание. 1978. – 45с.

УДК 159.96.616-036-053.6.37.032

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КРИЗИ ПЕРІОДУ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ ЯК МЕХАНІЗМ ЗМІНИ СОЦІАЛЬНОЇ СИТУАЦІЇ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Лук'янчук Є.Р.

Германович О.Р., викладач кафедри практичної психології та педагогіки
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Прогресивний розвиток суспільства радикальним чином впливає на людину, змінюючи культурні аспекти її життєдіяльності. На рівні тривіального досвіду кожної особистості виявляється імовірність виникнення небезпечних для психофізичного здоров'я факторів, як природних (техногенні катастрофи, природні лиха), так і суспільних (соціальні катаклізми, емоційні перенавантаження). Переживання людиною таких складних життєвих ситуацій спричиняють стійкі емоційні розлади. У зв'язку з цим, пріоритетними виступають завдання дослідження психологічного зростання вікового кризового розвитку суб'єкта, зокрема, особистості в період підліткового віку. Виконання завдань таких досліджень неможливе без чіткого розмежування структурно-функціональних особливостей вікових нормативних і ненормативних криз між собою та стабільними періодами.

Унікальність вікових криз полягає в стрімкій трансформації індивідуальних особистісних переживань як провідних емоційно-пізнавальних показників підростаючої особистості, її кардинальних світоглядних позитивних чи негативних перетворень у ставленні до себе, природи, соціального оточення [1].

У психологічних дослідженнях серед кризових періодів життя людини виділяють нормативні (закономірні) та ненормативні (випадкові, біографічні, життєві) кризи. Такий розподіл криз знайшов своє теоретичне відображення у наукових джерелах. А саме: нормативні кризи висвітлені в межах теорій психічного розвитку (Л.І. Божович, Л.С. Виготський, Д.Б. Ельконін, Е. Еріксон, З. Фрейд, С. Холл); ненормативні – в межах теорій життєвого шляху людини (К.О. Абульханова-Славська [1], Б.Г. Ананьєв, О.М. Леонтьєв, С.Д. Максименко, Т.М. Титаренко [6]).

У науковій літературі відсутнє чітке визначення поняття «криза», крім того, існують про-
ста у розумінні вітчизняними та зарубіжними авторами сутності цього феномену. Криза – це
що виникає, коли вирішення життєво важливих задач за допомогою звичних психо-
логічних методів для суб'єкта виявляється неможливим. Будь-яка криза викликає у людини
внутрішні трансформації, пов'язані з необхідністю подолання нею різких переломних періодів.

Криза характеризується гостротою перебігу, необхідністю нагальних дій, зміни звичних
форм поведінки особистості, суб'єктивним переживанням відсутності допомоги, за-
грози небезпеки, які зумовлені впливом зовнішніх або внутрішніх негативних чинників.

Нормативна криза підліткового віку відрізняється від інших криз (1,3 і 7 років) біль-
ш тривалістю за часом і силою. Її проявами є бурхливі негативні реакції з приводу будь-
якої зміни [3]. Якщо такий стан триває надто довго й експресивно, це може вказати
на наявність аномальної кризи. Якщо дорослі чуйно ставляться до особистості підлітків,
розуміють і враховують їхні вікові особливості, то можливий так званий безкризовий
перехід дитини, тобто криза проходить у згладженій, неагресивній формі.

Підлітковий вік у своїх проявах неоднорідний і має певні етапи. Так, деякі психологи
(наприклад, Шарлотта Блер) убачають у підлітковому віці дві фази – негативну й позитивну. Вік
негативної фази в дівчаток припадає приблизно на 11-13 років, а у хлопчиків – на 14-16. Нega-
тивна фаза характеризується відчуттям тривоги, занепокоєності, роздратованістю, диспропор-
цією у психічному та фізичному розвитку, агресивністю тощо. Це період внутрішньої тривоги,
суперечливих почуттів, абстрактного бунту, меланхолії та зниженої працездатності. Позитивна
фаза настає поступово. Її прояв можна побачити у відчутті єдності з природою, в умінні по-
сприяти прояви життя. З'являються новий світ цінностей, потреба в інтимно-
особистісному спілкуванні, коханні, мріях. У підлітковому віці відбувається бурхлива взаємодія,
взаємопроникнення зовнішнього середовища та внутрішнього світу дитини. У процесі цієї
взаємодії відбувається розвиток самосвідомості підлітка. У зв'язку з цим, для нього стає можли-
вим більш глибоке й широке розуміння інших людей. Соціальний розвиток, що призводить до
зміцнення особистості, набуває у самосвідомості опори для свого подальшого розвитку [4].

За сприятливих умов соціалізації, особистісне становлення підлітка проходить оптималь-
но: у когнітивній сфері з'являються психічні новоутворення, які характеризують норма-
льний розвиток суб'єкта, а процеси психічних трансформацій проходять з мінімальним емоцій-
ним дисбалансом. В іншому випадку, відбувається нагромадження аномальних криз на вікову.
Вони загострюються або формуються внутрішньо особистісні конфлікти. Від особливостей подо-
ляння інтрапсихічних протиріч залежатиме психологічне здоров'я, позитивне світовідчуття і
якість життя особистості. Якщо суб'єкт конструктивно нівелює ситуацію внутрішньої напруги, то
його особистість шліфується, самовдосконалюється без шкоди психофізичному здоров'ю. Так, для
періоду підліткового віку характерними психічними перетвореннями є удосконалення моральної
культури, та прогресивний розвиток самосвідомості. Підліток, досягнувши змін соціальної ситуації
у розвитку (за Л.С. Виготським) переходить на наступний віковий етап.

Отже, психологічна сутність вікової кризи полягає у механізмі зміни соціальної ситуації роз-
витку особистості. Когнітивні та поведінкові моделі можуть виражати єдність деструктивної і конс-
руктивної сторін вікової кризи. Проте, незважаючи на зростання цілеспрямованого інтересу до
психологічного феномену кризи, педагогічна та вікова психологія на сьогодні не має цілісної концеп-
ції про сутність вікової логіки розвитку підростаючої особистості. Це відображається, зокрема, у
доказовому поширенні дискусійних характеристик підліткової кризи на весь підлітковий вік і, го-
ловне, у протиставленні нормативних криз (вікових) із ненормативними (життєвими кризами).

Література:

- Абульханова – Славская К.А. Деятельность и психология личности. – М.: Наука, 1980. – 334 с.
Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни. – М.: Мысль, 1991. – с.299.
Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания. – Л.: Изд-во. Ленинград. ун-та, 1968. – 339 с.
Анцыферова Л.И. Личность в трудных жизненных условиях: переосмысления, пре-
образование жизненных ситуаций и психологическая защита // Психологический жур-
нал, 1994. – Т.15. – №1. – С.3-18.
Ахмеров Р.А. Биографические кризисы личности. Москва: Институт психологии Рос-
сийской Академии Наук, 1994. – 210 с.
Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. – К.:
Либідь, 2003. – 376 с.